Stare resnice za nove čase

Janez Kranjc

LEXPERA®
GV ZALOŽBA
Ljubljana 2026

Predgovor

V času neprestanega hitenja in pehanja za različnimi dobrinami je potreba po predihu ter odvrnitvi misli od problemov in naglice vse večja. Potrebujemo nekaj povsem drugačnega, nekaj, kar nas bo pomirilo in razveselilo. Razmišljanja in ugotovitve, ki jih najdemo v starodavnih latinskih maksimah in rekih, lahko služijo temu namenu. Po eni strani nam kažejo, da so problemi, za katere mislimo, da so novi, *mutatis mutandis* obstajali že od nekdaj, po drugi strani pa nas spodbujajo k pozitivnemu in tvornemu razmišljanju. Njihova posebna kakovost je v tem, da nam kažejo pot v miselni svet brez hitenja in pritiskov, svet, v katerem lahko z varne razdalje nevpletenosti opazujemo različne pojave v družbi, številne obraze medčloveških odnosov ter opazujemo prizadevanja za osebno umiritev, notranjo svobodo in rast. Ob tem lahko vidimo, da sta iskanje srednje poti med skrajnostmi ter prizadevanje za zajezitev slabega in spodbujanje dobrega stalnici v razvoju evropske družbe.

Pravna praksa je bila že na samem začetku zasnovana kot časopis za strokovna pravna vprašanja, ki se ne omejuje le na veljavno pravo, temveč skuša širiti tudi splošno kulturno obzorje. Tako je nastala rubrika Pozabljena latinščina. Z veliko hvaležnostjo sem sprejel pobudo direktorice založbe gospe Alenke Zalar in urednika Pravne prakse gospoda Sandija Kodriča, da bi v knjigi ponatisnili prispevke, ki so v zadnjih treh letih izšli v tej rubriki. Z nekaj spremembami in dopolnitvami so zbrani v pričujoči knjigi, ki je že tretja te vrste. V posebno veselje pri tem mi je zavest, da se kljub porabniški naravnanosti naše družbe na čelu založb še vedno najdejo ljudje, ki so pripravljeni svoje knjižne programe obogatiti z nekomercialnimi temami ter s tem utrditi našo pravno kulturo in kontinuiteto pravnega razvoja. Gospe Alenki Zalar se za to iskreno zahvaljujem. Ob tem se želim zahvaliti tudi gospe Mateji Pogačar za skrben jezikovni pregled besedila in gospodu Sandiju Kodriču, da v Pravni praksi ohranja temu namenjeno rubriko.

Upam, da bo branje starodavnih modrosti spodbudilo zanimiva razmišljanja ter ustvarilo trenutke miru in zadovoljstva.

Janez Kranjc

Kazalo

Predgovor 5

Občečloveški nauki iz zakladnice latinskih maksim 11
Aquila non captat muscas 14
Praecepta dare scienti supervacuum est, nescienti parum 16
Gere animum laude dignum 18
Novus rex, nova lex 20
Quae volumus, et credimus libenter et, quae sentimus ipsi, reliquos sentire speramus . . . 22
Caret periculo, qui, etiam cum est tutus, cavet 24
O tempora, o mores! 26
Quam sit adsidua eminentis fortunae comes invidia altissimisque adhaereat 28
Quam vellem, nescire litteras 30
Posteriores enim cogitationes, ut aiunt, sapientiores solent esse 32
Spem metus sequitur 35
Nunc populus est domi leones, foras vulpes 37
Malo interdum multi me non caute quam pauci non honeste fecisse existiment 39
Qui utuntur vino vetere sapientes puto 41
Nemo autem regere potest nisi qui et regi 43
Non quam multis placeas, sed qualibus stude 45
Persaepe evenit ut utilitas cum honestate certet 47

Amor ingenii neminem unquam divitem fecit 49
Bellum autem ita suscipiatur, ut nihil aliud nisi pax quaesita videatur 51
Ex avaritia erumpat audacia, inde omnia scelera ac maleficia gignuntur 53
Contracto melius parva cupidine vectigalia porrigam 55
Quid autem turpius quam illudi? 57
Plus tamen tibi et viva vox et convictus quam oratio proderit 59
Deforme est de se ipsum praedicare 61
Famulatur dominus, ubi timet, quibus imperat 63
Tu enim, Caesar, civitatem dare potes hominibus, verbo non potes 65
Integer vitae scelerisque purus non eget iaculis neque arcu 68
Non tam benignum ac liberale tempus natura nobis dedit ut aliquid ex illo vacet perdere 70
Rebus angustis animosus atque fortis appare 72
Dociles natura nos edidit, et rationem dedit imperfectam, sed quae perfici posset 74
Cuius autem aures clausae veritati sunt, ut ab amico verum audire nequeat, huius salus desperanda est 76
Ut enim hominis decus ingenium, sic ingeni ipsius lumen est eloquentia 78
Agris fertilibus pretiosum ceditur aurum 81
Ubi ordo est lex, ibi omnia bene se habent 83
Cavendum est etiam ne maior poena quam culpa sit et ne isdem de causis alii plectantur, alii ne appellentur quidem 85
Iustitiae partes sunt non violare homines, verecundiae non offendere, in quo maxime vis perspicitur decori 87
Revocari enim praeterita non possunt, futura prohibentur 89
Otium et reges et beatas perdidit urbes 91
Nihil agendo homines male agere discunt 93

Honestum, etsi a nullo laudetur, natura est laudabile 95
Haec tibi si vis est, si mentis tanta potestas, liberior Partho vivere rege potes 97
Vulgus amicitias utilitate probat 99
Citius venit periculum, cum contemnitur 101
Unius dementia fit multorum opinio 103
Primum argumentum compositae mentis existimo posse consistere et secum morari 105
Remota itaque iustitia quid sunt regna nisi magna latrocinia? 107
Pulchrum est digito monstrari et dicier: hic est 110
Non possunt primi esse omnes omni in tempore 112
Legem brevem esse oportet, quo facilius ab inperitis teneatur 114
Quintus Ennius tria corda habere sese dicebat, quod loqui Graece et Osce et Latine sciret 116
Ambitio et luxuria et inpotentia scaenam desiderant: sanabis ista si absconderis 118
Iustitia sine prudentia multum poterit, sine iustitia nihil valebit prudentia 120
Haec studia adulescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant 122
Ubi discrimen inter bonos malosque sublatum est, confusio sequitur et vitiorum eruptio 124
Iustitia fundamentum regnorum 126
Pecuniae imperare oportet, non servire 128
Non pudeat, quae nescieris, te velle doceri; Scire aliquid laus est, pudor est, nil discere velle 130
Mens sana in corpore sano 132
Discunt periculis nostris et experimenta per mortes agunt 134
Cupiditati nihil satis est, naturae satis est etiam parum 136
Quod est timendum, decipit, si negligas 138

Non est magnus pumilio licet in monte constiterit 140
Conscia mens recti famae mendacia ridet 142
Verba cum effectu sunt accipienda 144
Prima pars aequitatis est aequalitas 146
In omni enim arte vel studio vel quavis scientia vel in ipsa virtute optimum quidque rarissimum est 148
Aequam memento rebus in arduis servare mentem 150
Libertas est potestas faciendi id, quod iure licet 152
Fronti nulla fides 154
Melior tutiorque est certa pax quam sperata victoria 156
Cum dignitate otium 158
Malum quidem nullum esse sine aliquo bono 161
Legum conditores festos instituerunt dies ut ad hilaritatem homines publice cogerentur, tamquam necessarium laboribus interponentes temperamentum 163
Bene ferre magnam disce fortunam 165
Habemus luxuriam atque avaritiam, publice egestatem, privatim opulentiam 168
Vitium est omnia credere, vitium est nihil credere 170
Malefacere qui vult, numquam non causam invenit 173
Interpone tuis interdum gaudia curis, ut possis animo quemvis sufferre laborem 175
Unius temporis honesta avaritia 177
Omnes homines natura libertati studere et condicionem servitutis odisse 179
Ut nullus describatur reus, priusquam convincatur 181
Arator, nisi incurvus, praevaricatur 184
Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes 186
Non omnes qui habent citharam sunt citharoedi 188
Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur 190